

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут економіки та управління

Обліково-фінансовий факультет

Кафедра фінансів і кредиту

КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

методичні рекомендації

для практичних занять студентів денної форми навчання
напряму підготовки 6.030509 «Облік і аудит»

Миколаїв

2015

УДК 336.77
ББК 65.262
К79

Друкується за рішенням науково-методичної комісії обліково-фінансового факультету Миколаївського національного аграрного університету від **19.05.2015 р., протокол № 9.**

Укладачі:

- Н. М. Сіренко – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів і кредиту Миколаївського національного аграрного університету;
- І. В. Парфьонова – асистент кафедри фінансів і кредиту Миколаївського національного аграрного університету

Рецензенти:

- Д. В. Калнауз - директор відділення Миколаївське публічного акціонерного товариства комерційний банк «ПриватБанк»;
- М. В. Дубініна - доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри обліку і аудиту Миколаївського національного аграрного університету.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
Структурно-модульна схема дисципліни «Кредитування підприємств».....	5
Модуль 1. Основи банківського кредитування Змістовий модуль 1. Засади банківського кредитування і прийняття рішень щодо надання позик	7
Змістовий модуль 2. Кредитний портфель комерційного банку, його класифікація та аналіз	11
Змістовий модуль 3. Необхідність та сутність кредитування підприємств	17
Модуль 2. Сутність та особливості процесу кредитування підприємств Змістовий модуль 4. Банківське кредитування підприємств	20
Змістовий модуль 5. Небанківське кредитування підприємств.....	22
Змістовий модуль 6. Особливості кредитування підприємств АПК	26
Змістовий модуль 7. Створення резерву для покриття можливих втрат від кредитних операцій	27
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	31

ВСТУП

Дисципліна «Кредитування підприємств» надає знання з питань сутності кредитування підприємств: кругообіг коштів підприємства та необхідність залучення кредитів; форми кредитів, які використовуються у господарській діяльності підприємств, а також практичних навичок: укладання кредитного договору; нарахування процентних платежів за кредитом; супровід кредитної справи позичальника.

Завдання: навчити здобувачів вищої освіти особливостей організації кредитного процесу в банку та специфіки окремих видів кредитних операцій з підприємствами: контокорентного кредиту, овердрафту, споживчого та іпотечного кредитів, кредитів, пов'язаних з вексельним обігом, факторингу, лізингу, форфейтингу тощо, а також аналізу особливостей контролю достатнього рівня ліквідності та платоспроможності комерційних банків.

У результаті вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти повинні знати:

- методи нарахування процентних платежів за кредитом;
- економічну природу кредитних відносин, сутність резерву для покриття можливих втрат.

Здобувачі вищої освіти повинні вміти:

- користуватися методами оцінки кредитоспроможності клієнта – юридичної особи;
- володіти заходами економічного аналізу в банківській сфері;
- правильно оцінювати ситуацію з приводу прийняття рішення про надання кредитів підприємствам;
- володіти методами нарахування процентних платежів за кредитом.

Структурно-модульна схема дисципліни «Кредитування підприємств»

Склад, обсяг і терміни виконання змістових модулів

Модулі курсу			Найменування змістових модулів	Розподіл навчального часу			Термін виконання, тижднів	Термін конт-рольно-го заходу
Найменування	Обсяг, кредит	Сума залікових балів		лекції	практичні	самостійна робота		
Основи банківського кредитування	0,67	15-25	<i>Змістовий модуль 1</i> Засади банківського кредитування і прийняття рішень щодо надання позик	2	2	4	1	1
			<i>Змістовий модуль 2</i> Кредитний портфель комерційного банку, його класифікація та аналіз	2	2	4	2	2
			<i>Змістовий модуль 3</i> Необхідність та сутність кредитування підприємств	2	2	4	3	3
Сутність та особливості процесу кредитування підприємств	0,83	21-35	<i>Змістовий модуль 4</i> Банківське кредитування підприємств	2	2	3	4	4
			<i>Змістовий модуль 5</i> Небанківське кредитування підприємств	2	2	3	5, 6	6
			<i>Змістовий модуль 6</i> Особливості кредитування підприємств АПК	4	2	3	6, 7	7
			<i>Змістовий модуль 7</i> Створення резерву для покриття можливих втрат від кредитних операцій	2	2	3	8	8
<i>Всього</i>	<i>1,5</i>	<i>36-60</i>		16	14	24		

Модуль 1

Сутність та характеристика банківського кредитування

Практичне заняття № 1

Тема: Засади банківського кредитування і прийняття рішень про надання позик

Питання для опитування

1. Дайте визначення кредиту та класифікація кредитів.
2. Види кредитів.
3. Кредитна політика банку та її основні етапи.
4. Що ви знаєте про кредитні взаємовідносини
5. Повернення кредиту та фактори які впливають на % рівень

ставки

Задачі

1. На підставі інформації кредитної заявки, що надійшла до банку «Київська Русь» від позичальника ВАТ «АСКО» та даних додатків, вирішіть питання про можливість надання кредиту та його розмір. Обґрунтуйте своє рішення.

Таблиця 1 Вихідні та розрахункові дані

1. Сума потрібної позички	1300
2. Сума оборотного капіталу	300
3. Кошти, що надійдуть від використання позички	1500
4. Рентабельність підприємства, %	25
5. Сукупна заборгованість за позабалансовими зобов'язаннями	150
6. Коефіцієнт миттєвої ліквідності	0,27
7. Коефіцієнт загальної ліквідності	2,31
8. Коефіцієнт поточної ліквідності	0,85

9. Коефіцієнт маневреності	0,65
10. Коефіцієнт незалежності	0,75
11. Об'єкт кредитування	сировина
12. Застава	1300
13. Затримка повернення в минулому	—
14. Прострочені кредити	—
15. Пролонгація отриманих раніше кредитів	—
16. Визначить розмір ризику на 1 позичальника	?
17. Капітал банку	45 000
18. Чи може бути надана позичка і в якому розмірі?	?

2. Згідно з умовами кредитного договору ставка простих відсотків в першому місяці користування кредитом склала 80 % річних, а в кожному наступному місяці зростала на 5 %. Визначити суму відсотків за кредит 300 тис. грн строком на 9 місяців.

3. Підприємство одержує кредит розміром 140 тис. грн строком на 5 років під 20 % річних. Кредит погашається щорічними платежами розміром 18 тис. грн плюс відсоток. Таким чином, на кінець 5 року здійснено чотири платежі по 18 тис. грн (всього 72 тис. грн) і залишається невиплачена сума в 68 тис. грн, яку повністю виплачують на кінець строку кредиту. Такий порядок погашення можна представити у вигляді таблиці (див. табл. 2).

Таблиця 2 Вихідні та розрахункові дані

Рік	Початковий баланс боргу	Погашення боргу	Відсотки	Річні виплати	Кінцевий баланс боргу
1	140	18	28	46	122
2	122	18	24,4	42,4	104
3	104	18	20,8	38,8	86
4	86	18	17,2	35,2	68
5	68	68	13,6	81,6	—
Усього	—	140	104	—	—

Зазначимо, що в даному прикладі відсотки нараховуються виходячи з величини боргу на початок періоду. Кредит може погашатися і рівними частками, таким чином, кожна наступна відсоткова виплата менше попередньої, тому що непогашена частина основної суми постійно зменшується. Якщо підприємство планує погасити борг рівними частками, то графік обслуговування боргу буде мати такий вигляд (див. табл. 3).

Таблиця 3 Вихідні та розрахункові дані

Рік	Початковий баланс боргу	Погашення боргу	Відсотки	Річні виплати	Кінцевий баланс боргу
1	140	28	28	56	112
2	112	28	22,4	50,4	84
3	84	28	16,8	44,8	56
4	56	28	11,2	39,2	28
5	28	28	5,6	33,6	—
Усього	—	140	84	—	—

Порівнюючи з попередньою таблицею, можна зробити висновок, що сума відсоткових виплат у першому випадку значно вище, отже підприємство вибере другий варіант.

3. Визначити суму нарахованих відсотків за кредитом при щомісячному їх нарахуванні за річною ставкою 19%. Кредит виданий юридичній особі в сумі 24 тис. грн під заставу майна на строк 2 роки. Пояснити механізм використання номінальної та ефективної ставки простих процентів у фінансових обчисленнях при здійсненні банківських операцій.

4. Згідно з умовами кредитного договору ставка простих відсотків в першому місяці користування кредитом склала 50% річних, а в кожному наступному місяці зросла на 8%. Визначити суму відсотків за кредит 500 тис. грн строком на 6 місяців.

5. На підставі інформації, що міститься у кредитній заявці, що надійшла до банку «Фінанси і кредит» від позичальника ВАТ «АСКО» та даних додатків, вирішіть питання про можливість надання кредиту та його розмір.

Дайте обґрунтування свого рішення на підставі наступних даних:

Таблиця 4 Вихідні та розрахункові дані.

1 Сума потрібної позички	450
2. Сума оборотного капіталу	105
3. Кошти, що надійдуть від використання позички (грошовий потік)	470
4. Рентабельність підприємства, %	35
5. Сукупна заборгованість за позабалансовими	170
6. Коефіцієнт миттєвої ліквідності	0,25
7. Коефіцієнт загальної ліквідності	2,0
8 Коефіцієнт поточної ліквідності	0,85
9. Коефіцієнт маневреності	0,5
10. Коефіцієнт незалежності	0,9
11. Об'єкт кредитування	закупівля сировини
12. Вартість застави	520
13. Затримка повернення позичок у минулому	1 раз
14. Прострочені кредити	немає
15. Пролонгація отриманих раніше кредитів	відсутня
16. Визначити розмір ризику на 1 позичальника	?
17. Капітал банку	45 000
18. Чи може бути надана позичка і в якому розмірі?	?

6. Клієнт отримав від банку кредит в сумі 4600 грн. під 19% з помісячною виплатою відсотків. Яку суму банк буде отримувати щомісячно?

Рекомендації

Помісячні платежі за кредитом будуть розраховуватися за допомогою простого процента (процент, що нараховується за початковим вкладом у кінці одного банківського терміну) за формулою:

$$J = P_0 \times n \times i,$$

де J – простий процент;

- P_0 – початкова сума кредиту;
 n – кількість періодів нарахування;
 i – ставка процента (десятковий дріб).

Теми доповідей

1. Функції та принципи кредиту. Економічна природа кредитних відносин.
2. Методи кредитування.
3. Етапи процесу кредитування.
4. Укладання кредитного договору.

Практичне заняття № 2

Тема: Кредитний портфель комерційного банку, його класифікація та аналіз

Питання для опитування

1. Склад кредитного портфелю.
2. Класифікація кредитних операцій.
3. Групи кредитних операцій .
4. Аналіз кредитного портфелю банку та фактори які впливають на кредитний портфель.
5. Ефективність управління кредитного портфеля банку.

Задачі

1. Структура кредитного портфеля АКБ «Київ-приват» за ступенем ризику у звітному періоді характеризується даними (табл.1)

На підставі наведеного даних:

- 1) проаналізуйте кредитний портфель банку та його якісну структуру;
- 2) розробіть заходи для покращення його структури;

3) викладіть власне міркування щодо розрахунку загальної кредитної активності.

2. За наведеними даними (табл. 2) проаналізувати якість кредитного портфеля банку з погляду захищеності від утрат. Аналіз зробити в динаміці, використавши відповідні коефіцієнти. Дати оцінку ефективності роботи банку щодо управління якістю його активів та зробити пропозиції щодо покращення кредитної політики банку та зниження кредитного ризику портфеля банку.

Таблиця 1 Вихідні та розрахункові дані

Класифікація кредитів у портфелі банку	Сума, тис. грн	
	минулий рік	звітний рік
Стандартні	7568,2	11512,4
Під контролем	4510,5	5310,1
Субстандартні	2315,1	2511,5
Сумнівні	1877,5	868,2
Безнадійні	951,0	547,0
Усього кредитний портфель банку	×	×
Капітал банку	21 540	48 105
Сумарні активи банку	66 659	108 437

Таблиця 2 Вихідні та розрахункові дані

Показник	Попередній період	Звітний період
1. Загальна сума забезпечення кредитів, тис. грн	281 980	256 500
2. Загальна сума виданих позик, тис. грн	193 400	254 650
3. Збиткові кредити, тис. грн	2290	3490
4. Резерв на покриття збитків за позиками, тис. грн	19 200	16 500
5. Забезпечення збиткових позик, тис. грн	4680	6400

6. Власний капітал банку, тис. грн	46 850	58 600
------------------------------------	--------	--------

3. Оцінити ефективність управління кредитним портфелем банку за наведеними в таблицях 3 та 4 даними за останні два роки:

Таблиця 3 Вихідні дані

Показник	Період		Відхилення (+;-)
	2013 рік	2014 рік	
Доходи від кредитних операцій, млн. грн	5 024	5 993	—
Обсяг кредитного портфеля, млн. грн	15 553	21 103	5550
Середня ставка дохідності портфеля, % 1/2	32,3	28,4	-3,9
Безризикова ставка, %	8,5	10,0	+1,5

Таблиця 4 Вихідні дані

Категорія кредиту	Кредитний портфель		Нормативи відрахувань, %	Розрахункове значення резерву			
	2010 рік	2011 рік		2010р.		2011 р.	
				Стандартна	Нестандартна	Стандартна	Нестандартна
Стандартні	7195	11999	1	719,5	—	120	—
Під контролем	3600	4300	5	—	180	—	215
Субстандартні	1530	1915	20	—	306	—	383
Сумнівні	2296	1994	50	—	1148	—	997
Безнадійні	932	895	100	—	932	—	895
Усього	15553	21103	—	719,5	2566	120	2490

4. Кредитний портфель комерційного банку згрупований залежно від якості погашення заборгованості та фінансового стану позичальників і має такий вигляд:

Таблиця 5 Вихідні дані

Заборгованість за позичками позичальників, що віднесені до класів, грн	Обслуговування боргу позичальником (група)
«А»—129 000	Добре
«Б» — 98 000	Добре
« В» — 37 000	Слабке
«Г» — 15 000	Слабке
«Д» — 8 000	Незадовільне

5. Розрахувати суму резерву на відшкодування втрат за кредитними операціями банку «Фінанси і кредит» у звітному періоді та проаналізувати якісну структуру кредитного портфеля банку на основі таких звітних даних:

Таблиця 6 Вихідні та розрахункові дані

Класифікація кредитів у портфелі банку	Сума, тис. грн	
	у минулому періоді	у звітному періоді
Стандартні	35169,50	55210,10
Під контролем	28797,70	34169,20
Субстандартні	25458,30	22310,50
Сумнівні	16406,03	24150,60
Безнадійні	5094,20	10310,00
Усього кредитний портфель банку	×	×
Довідково: Власний капітал банку	48620,00	56350,00
Сумарні активи	213318,70	315700,10

Рішення оформити в таблиці:

Таблиця 7 Анал із якісної структури кредитного портфеля банку

Класифікація кредитів у портфелі банку	Сума, тис. грн		Структура, %		Коефіцієнт ризиків, %	Сума резерву, тис. грн	
	Мин.п.	Звітн п.	Мин.п.	Звітн п.		Мин.п.	Звітн п.

Стандартні	35169,50	55210,10	31,71	37,78	1	351,7	552,1
Під контролем	28797,70	34169,20	25,96	23,38	5	1439,9	1708,5
Субстандартні	25458,30	22310,50	22,95	15,27	20	5091,7	4462,1
Сумнівні	16406,03	24150,60	14,79	16,52	50	8203,0	12075,3
Безнадійні	5094,20	10310,00	4,59	7,05	100	5094,2	10310
Усього кредитний портфель банку	110925,73	146150,4	100	100	×	20181	29108

Зробити висновок про якість кредитного портфеля з погляду ризику, використовуючи відповідні коефіцієнти.

6. Кредитний портфель комерційного банку згрупований залежно від якості погашення заборгованості та фінансового стану позичальників і має такий вигляд:

Таблиця 8 Вихідні дані

Заборгованість за позичками позичальників, що віднесені до класів, тис. грн	Обслуговування боргу позичальником (група)
«А» — 68 000	Добре
«Б» — 180 000	Добре
«В» — 125 000	Слабке
«Г» — 100 000	Слабке
«Д» — 50 000	Незадовільне

Виходячи з вище наведеного, дайте класифікацію кредитного портфеля залежно від ступеня ризику.

Таблиця 8 Вихідні дані

Заборгованість за позичками позичальників, що віднесені до класів, тис. грн	Обслуговування боргу позичальником (група)
«А» — 129 000	Добре
«Б» — 98 000	Добре

«В» — 37 000	Слабке
«Г» — 15 000	Слабке
«Д» — 8 000	Незадовільне

Виходячи з вище наведеного, дайте класифікацію кредитного портфеля залежно від ступеня ризику.

8. Оцінити ефективність управління кредитним портфелем банку за наведеними в таблицях 9 та 10 даними за останні два роки:

Таблиця 9 Оцінка дохідності кредитного портфеля банку

Показник	Період		Відхилення (+; -)
	Минулий рік	Звітний рік	
Доходи від кредитних операцій, тис. грн	75 750	117 305	41555
Обсяг кредитного портфеля, тис. грн	428 996	607 941	178945
Середня ставка дохідності портфеля, %	17,66	19,30	1,64
Безризикова ставка, %	8,5	10,0	1,5

Таблиця 10 Аналіз резерву на покриття ризиків за кредитними операціями банку, тис. грн.

Категорія кредиту	Кредитний портфель		Нормативи відрахування, %	Розрахункове значення резерву			
	Минулий рік	Звітний рік		Минулий рік		Звітний рік	
				Стандартна	Нестандартна	Стандартна	Нестандартна
Стандартні	172 885	281 477	1	1728,9	-	2814,8	-
Під контролем	124 838	189 069	5	-	6241,9	-	9453,5
Субстандартні	42 042	55 323	20	-	8408,4	-	11064,6
Сумнівні	63 491	57 146	50	-	31745,5	-	28573

Безнадійні	25 740	24 926	100	-	25740	-	24926
Усього	428 996	607 941	x	1728,9	72135,8	2814,8	74017,1

Теми доповідей

1. Визначення класу позичальника.
2. Диференціація кредитного портфеля за ступенем ризику.

Практичне заняття № 3

Тема: Необхідність та сутність кредитування підприємств

Питання для опитування

1. Сутність кредитування підприємств.
2. Причини виникнення кредитних відносин.
3. Класифікація та види кредитів.
4. Які бувають кредити за терміном надання та їх характеристика.

Задачі

1. Підприємець звернувся до банку за кредитом 6 липня і отримав кредит в сумі 170 тис. грн. Визначити, яку суму він повинен буде повернути, якщо борг треба повернути 14 вересня цього року, а нараховані відсотки за ставкою 14% річних були утримані банком в момент надання кредиту. Використати способи "факт/365" і "факт/360".

2. Банком було надано кредит у сумі 104 тис. грн 20.07.2011 р. при ставці 17%. З 1 серпня банк підвищив ставку до 21% річних, 15 вересня кредит було сплачено. Визначити суму нарахованих відсотків за методом "факт/360".

3. Підприємець звернувся до банку за кредитом 6 липня і отримав кредит в сумі 10000 грн. Визначити, яку суму він повинен буде повернути, якщо борг треба повернути 14 вересня цього року, а нараховані відсотки по ставці 12% річних були утримані банком в момент надання кредиту. Використати способи "факт/365" і "факт/360".

4. Банком було надано кредит у сумі 4000 грн. 25.05.2011 р. при ставці 19%. З 1 червня банк знизив ставку до 15% річних, 15 липня кредит було сплачено. Визначити суму нарахованих відсотків за методом "факт/365".

5. Згідно з умовами кредитного договору ставка простих відсотків в першому місяці користування кредитом склала 22% річних, а в кожному наступному місяці зростала на 8%. Визначити суму відсотків за кредит 1,3 млн грн строком на 4 місяців.

6. Згідно з умовами кредитного договору ставка простих відсотків в першому місяці користування кредитом склала 80% річних, а в кожному наступному місяці зросла на 5%. Визначити суму відсотків за кредит 300 тис. грн строком на 9 місяців.

7. Комерційний банк надав кредит у розмірі 5000 грн на термін з 22 травня до 15 липня під відсоткову ставку 15% річних.

Необхідно розрахувати суми відсоткових платежів, використовуючи різні методи визначення кількості днів.

8. Комерційний банк надає кредит юридичній особі у розмірі 30 тис. грн на 3 місяці на термін з 05 серпня до 05 листопада за річною відсотковою ставкою 9%. Відсотки нараховуються щомісячно і сплачуються не пізніше 1-го числа кожного місяця. Кількість днів згідно з угодою обчислюється за методом "факт/360".

Необхідно розрахувати щомісячні платежі за відсотками та платіж по закінченні дії кредитної угоди.

9. Комерційний банк надає кредит у розмірі 25 тис. грн. на чотири місяці на термін з 09 травня до 09 вересня за відсотковою ставкою 12% річних. Нарахування відсотків проводиться в останній день місяця, а їх сплата – при погашенні кредиту. Кількість днів згідно з угодою розраховується, за методом "факт/360".

Необхідно нарахувати відсотковий дохід банку за кожен місяць та розрахувати платіж по закінченні терміну дії кредитної угоди.

10. Комерційний банк надав кредит юридичній особі у розмірі 50000 грн. на три місяці на термін з 24 квітня до 24 липня за ставкою 20% із виплатою відсотків щомісячно. Кількість днів згідно з угодою розраховується за методом "30/360".

Необхідно визначити суму відсотків, що сплачується за кредитом.

11. Приватне підприємство «Степ» звернулось до банку для отримання кредиту на термін з 4 жовтня по 25 жовтня поточного року на суму 30480 грн під 19% річних. В зв'язку із зміною облікової ставки НБУ 8 жовтня поточного року було проведено зменшення ставки кредиту на 2 пункти. Визначити механізм погашення суми кредиту, нарахування і сплати відсотків.

12. Хорольська райспоживспілка звернулась до міського відділення "Правекс-Банку" із заявою на отримання позики у сумі 200 тис. грн з поверненням через півроку загальної суми боргу разом з нарахованими процентами у розмірі 220 тис. грн. Визначити ставку відсотків за кредитом, на підставі якої потенційний позичальник може обрати банківську установу. Пояснити можливі методи нарахування відсотків.

13. Кредит в сумі 87 тис. грн. надано під 18% річних на 5 років. Відсотки виплачуються в кінці кожного року. При видачі утримані комісійні в розмірі 0,5% від суми кредиту. Розрахувати прибутковість операції для банку.

14. Підприємство представило в банк звітні дані для отримання кредиту. На основі наведених даних проаналізувати кредитоспроможність підприємства та зробити висновок про доцільність надання кредиту.

1. Основні засоби - 17; (А)
2. Готова продукція - 18; (А)
3. Виробничі запаси - 3; (А)
4. Каса - 1; (А)
5. Розрахунковий рахунок - 21; (А)
6. Дебітори - 16; (А)

7. Статутний фонд - 18; (П)
8. ФЕС - 24; (П)
9. Амортизаційний фонд - 10; (П)
10. Довгострокові позики - 6; (П)
11. Кредитори - 18; (П)
12. Балансовий прибуток - 50;
13. Витрати - 90.

Теми доповідей

1. Кругообіг коштів підприємств та необхідність залучення кредитів
2. Класифікація кредитів, що надаються підприємствам

Модуль 2

Сутність та особливості процесу кредитування підприємств

Практичне заняття № 4

Тема: Банківське кредитування підприємств

Питання для опитування

1. Види банківського кредиту та їх характеристика
2. Банківське обслуговування підприємств.
3. Умови надання банківського кредиту.
4. Оформлення кредитної угоди.
5. Порядок погашення банківського кредиту

Задачі

1. Споживчий кредит на суму 30 тис. грн надано терміном на 6 місяців за такими умовами:

- процентна ставка 17% річних;

кредитне супроводження та страхування фінансових ризиків:

- 0,96% комісійних від початкової суми кредиту щомісячно;

- 3% разової комісії за весь період користування кредитом;

- 5 грн за оформлення кредитної справи та 10 грн за касове обслуговування.

Погашення кредиту повинне здійснюватися рівними строковими внесками щомісячно. Визначити розмір щоквартальних внесків та побудувати графік погашення боргу. Вказати, яка буде вартість кредиту за ефективною ставкою простих процентів.

2. Витрати по кредиту зменшуються кожного року на 10%, загальний строк виплати – 5 років, початкова сума боргу – 95000 грн., відсотки – 6%. Необхідно скласти план погашення кредиту щорічними платежами, згідно таблиці.

Таблиця 1 Розрахункові дані

Номер року	Оплата боргу	Виплата відсотків	Строкова виплата за рік	Погашення основної суми боргу
1				
2				

Рекомендації

Кожна строкова виплата (P) включає в себе рівні витрати по погашенню боргу (K) та відсотків по ньому (I). Розрахунок строкової річної виплати здійснюється за формулою :

$$P = B \times \{ i : m (1 + i : m)^{nm} : [(1 + i : m)^{nm} - 1] \},$$

де i — відсоткова ставка;

n — строк кредиту;

m — кількість виплат та кількість періодів нарахування відсотків протягом року;

B — величина боргу.

3. Банк видав кредит 10 млн грн на 3 роки за складною річною ставкою 60% річних з погашенням одночасним платежем. Визначити суму, яка погашається та суму нарахованих відсотків.

4. Проаналізувати прибутки (збитки) банку від кредитної діяльності на підставі даних таблиці.

Таблиця 2 Вихідні та розрахункові дані

Показники	Станом на 01.07.2011 р.	Станом на 01.10.2011 р.	Відхилення (+,-)
Отримані відсотки	853 200	1 025 600	
Сплачені відсотки	771 100	1 042 000	
Прибуток (збиток)			

Теми доповідей

1. Види банківського кредиту та їх характеристика
2. Умови та порядок отримання банківського кредиту
3. Порядок погашення банківського кредиту підприємством

Практичне заняття № 5

Тема: Небанківське кредитування підприємств

Питання для опитування

1. Характеристика комерційного кредиту.
2. Обіг векселя у комерційному кредитуванні.
3. Лізинговий кредит.
4. Чим лізинговий кредит відрізняється від банківського.
5. Державне кредитування.

Задачі

1. Баланс ВАТ «Концерн «Нафтогаз», станом на 01.01.20 р. мав такий вигляд:

Таблиця 1 Вихідні данні

№ п/п	Статті балансу	Сума, тис. грн	
		На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
АКТИВ			
1.	Необоротні активи — усього	63 086	188 934
	у т.ч.: Основні засоби:		
	- залишкова вартість	51211	145 673
	- первісна вартість	66 376	166 930
	- зношування	(15 165)	(21 256)
2.	Оборотні активи — усього	57 549	96 790
	у т.ч.		
	- виробничі запаси і товари	677	803

	- векселі одержані	1000	—
	- дебіторська заборгованість	35 849	57 700
	- грошові кошти та їх еквіваленти	957	4 705
	- поточні фінансові інвестиції	18 493	32 180
3.	Витрати майбутніх періодів	307	45
	БАЛАНС	120 942	285 769
ПАСИВ			
1.	Власний капітал	86 890	179 513
2.	Забезпечення майбутніх витрат і платежів	—	—
3.	Довгострокові зобов'язання	23 854	77 477
4.	Поточні зобов'язання —усього, у т.ч.:	10198	28 779
	- кредиторська заборгованість за товари	7 135	11234
	- поточні зобов'язання за розрахунками	662	15 214
	- інші поточні зобов'язання	2 401	2 331
5.	Доходи майбутніх періодів	—	—
	БАЛАНС	120 942	285 769

2. На основі даних балансу ВАТ «Концерн «Нафтогаз» на звітну дату оцінити платоспроможність, фінансову стійкість, рентабельність підприємства та зробити попередні висновки про кредитоспроможність позичальника.

3. На підставі даних балансу ВАТ «Концерн «Нафтогаз» за звітний рік проведіть аналіз ефективності використання основного та обігового капіталу позичальника, порівнюючи з середньогалузевими значеннями зробити висновок про можливу кредитоспроможність підприємства як позичальника

Для цього розрахуйте такі показники: 1) для оцінки ефективності використання обігового капіталу: - тривалість обігу капіталу в днях (середньогалузевий — 300 дн.);

Вказані у задачі середньогалузеві значення є умовними.

- кількість обертів, або швидкість обіговості капіталу за певний період (разів) (середньогалузевий — 1,5 разів.);

- коефіцієнт закріплення (завантаження) обіговим капіталом вартості реалізованої продукції (середньогалузевий — 85%).

2) для оцінки ефективності використання основного капіталу:

- фондоддачі (середньогалузеве значення — 1,2);

- фондомісткості (середньогалузеве значення — 40%).

Дані форми 2 (звіту про фінансові результати):

на звітну дату: дохід від реалізації (рядок 10) становить 72 442 тис. грн; чистий дохід від реалізації (рядок 035) — 61 148 тис. грн; чистий прибуток (рядок 220) — 10 609 тис. грн.

4. На підставі даних балансу ВАТ «Концерн «Нафтогаз» за звітний рік проведемо аналіз ефективності використання основного та обігового капіталу позичальника, порівнюючи з середньогалузевими значеннями. При цьому, враховуючи відсутність даних на початок періоду, використаємо не середні, а кінцеві значення показників.

5. На підставі даних балансу підприємства та звіту про його фінансові результати Вашого підприємства розрахуйте показники:

1) платоспроможності підприємства – позичальника (коефіцієнт миттєвої ліквідності, коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт загальної ліквідності (коефіцієнт покриття));

2) фінансової стійкості підприємства – позичальника (коефіцієнт маневреності власних коштів, коефіцієнт незалежності);

Дайте аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства – позичальника та зробіть відповідні висновки щодо його кредитоспроможності.

6. Визначити максимальний розмір ліміту заборгованості за кредитною лінією зі сплатою 18% річних до 5 числа щомісячно щодо короткострокового кредитування на поповнення обігових коштів на II квартал за наступними даними, тис. грн:

1. Очікувані залишки продукції і виробничі затрати - 291,6;
2. Норматив власних оборотних коштів - 69,2;
3. Очікувана потреба в кредитних коштах під товари відвантажені, строки оплати яких не настали - 106,8.

Вказати суму та порядок сплати нарахованих відсотків.

7. На підставі даних балансу підприємства та звіту про його фінансові результати Вашого підприємства розрахуйте показники:

- 1) фінансової стійкості підприємства – позичальника (коефіцієнт маневреності власних коштів, коефіцієнт незалежності);
- 2) рентабельності (рентабельність активів, рентабельність продажу);
- 3) ділової активності.

Проаналізуйте ефективність використання основного та оборотного капіталу позичальника та вкажіть, які дані вам необхідно запросити для визначення кредитоспроможності потенційного позичальника. Зробіть відповідні висновки щодо його надійності.

Сформулювати основні напрями поліпшення фінансового стану позичальника.

8. Визначити показники платоспроможності підприємства за матеріалами фінансової звітності Вашого підприємства для оцінки його кредитоспроможності як позичальника.

Теми доповідей

1. Комерційне кредитування підприємств
2. Лізингове кредитування підприємств
3. Державне кредитування підприємств
4. Кредитування підприємств за рахунок коштів міжнародних фінансово-кредитних інститутів

Практичне заняття № 6

Тема: Особливості кредитування підприємств АПК

Питання для опитування

1. Фактори які визначають сучасний стан АПК.
2. Пільгове кредитування підприємств АПК.
3. Процес кредитування сільгоспвиробників.
4. Які документи повинен надати позичальник для отримання кредиту.
5. Напрями стимулювання кредитування АПК.

Задачі

1. В поточному році для сільськогосподарського підприємства СТОВ «Промінь» було відкрито кредитну лінію з лімітом кредитування в 100 тис. грн. Термін, на який надавалися кредитні кошти, дорівнював шести місяцям. За користування коштами підприємство сплачувало банку 18% річних. Метою одержання кредиту була закупівля запасних частин до комбайнів, паливно-мастильних матеріалів. Забезпеченням одержання кредиту було: 225 голів фуражних корів вагою 120261 кг балансовою вартістю 193983,69 грн. Загальна вартість майна була визначена в розмірі 420913 грн 50 коп.

Визначити суму компенсації, яка буде сплачена Державним бюджетом України на здійснення фінансової підтримки підприємств агропромислового комплексу шляхом часткової компенсації відсоткової ставки за залученими цими підприємствами коштами у банках з урахуванням терміну та призначення кредиту. Вказати суму заборгованості сільськогосподарського підприємства та оцінити достатність виставленого забезпечення з урахуванням.

2. Розрахувати лізингові платежі за такими умовами фінансового лізингу сільськогосподарського обладнання (зрошувальної техніки) з повною окупністю:

Умови лізингового договору:

Вартість обладнання — 100 тис. грн

Строк його повної амортизації — 5 років

Річна норма амортизації — 20%

Строк лізингу — 5 років

Процентна ставка за кредит — 15%

Розмір комісії за лізингом — 3%

Ставка податку на додану вартість — 20%

3. Розрахувати лізингові платежі за умовами оперативного лізингу з правом викупу сільськогосподарського обладнання.

Для розрахунків візьмемо ті ж самі вихідні дані, що й у попередньому прикладі 2, з тією лише різницею, що строк амортизації обладнання становить не 5, а 10 років.

Теми доповідей

1. Основи кредитної політики держави щодо аграрного сектора економіки в ринкових умовах.
2. Сутність і особливості кредитних відносин банків з агропромисловим комплексом України.
3. Система пільгового кредитування АПК.

Практичне заняття № 7

Тема: Створення резерву для покриття можливих втрат від кредитних операцій

Питання для опитування

1. Створення резерву під кредитні ризики.
2. Коли не здійснюється формування резерву під кредитні ризики.
3. Забезпечення за кредитними операціями при розрахунку резервів.
4. Резерви під кредитні ризики .
5. Порядок використання резервів для покриття можливих витрат.

Задачі

1. За нижченаведеним кредитним портфелем розрахувати суму резерву для відшкодування можливих збитків за кредитними операціями банку, враховуючи, що резерв за даним кредитним портфелем раніше не формувався. (в тис. грн)

Таблиця 1 Вихідні та розрахункові дані

Група ризику	Заборгованість, тис. грн	Вид забезпечення кредиту		
		майнові права на грошові депозити	державні цінні папери	недержавні цінні папери
Стандартні	210 000	50 000	10 000	110 000
Під контролем	360 000			400 000
Субстандартні	120 000		110 000	
Сумнівні	80 000	20 000		110 000
Безнадійні	60 000	50 000	30 000	

2. На депозиті в КБ розміщено 1000 грн. Як зміниться сума через 5 років за умови, що на неї нараховуються відсотки за ставкою 12% річних. Яка буде її реальна вартість, якщо темп інфляції становить 9% на рік.

Рекомендації

Для оцінки вартості довгострокових фінансових інвестицій використовують складні проценти. Майбутня вартість грошей з використанням складних процентів (прирощення) становить:

$$FV = PV \cdot (1 + r)^n,$$

де PV — поточна вартість;

FV — майбутня вартість;

n — кількість періодів часу, на яку проводиться вкладення;

r — процентна ставка.

Спрощене коригування нарощеної вартості з урахуванням інфляції здійснюється за формулою складних процентів, що відображає зниження в (1

$+ T)^n$ раз номінальної суми грошових коштів відповідно до зниження купівельної спроможності грошей:

$$FV_p = \frac{FV_n}{I_n} = \frac{FV_n}{(1+T)^n} = \frac{PV \cdot (1+r)^n}{(1+T)^n},$$

де FV_p — реальна майбутня вартість грошей;

FV_n — номінальна майбутня вартість грошей з урахуванням інфляції;

PV — поточна вартість грошей;

r — номінальна ставка процента

3. Банк видав кредит 17 млн грн на 2 роки за складною річною ставкою 33% річних з погашенням одночасним платежем. Визначити суму нарахованих відсотків.

Рекомендації

Майбутню вартість через n років можна вирахувати за формулою

$$FV = PV \cdot (1+R)^n$$

де FV — майбутня вартість;

PV - теперішня вартість майбутнього доходу;

R - річна ставка процента;

n - кількість років.

4. Банк видав кредит 10 тис. грн на 2 роки за складною річною ставкою 30% річних з погашенням одночасним платежем. Визначити суму, яка погашається та суму нарахованих відсотків

5. Визначити розмір відсоткового доходу та нарощену суму за трьохрічний кредит в сумі 4000 грн., отриманий під 9% річних.

6. Банк видав кредит 10 млн грн на 3 роки за складною річною ставкою 60% річних з погашенням одночасним платежем. Визначити суму, яка погашається та суму нарахованих відсотків.

Теми доповідей

1. Загальні умови формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями.
2. Критерії класифікації кредитних операцій.
3. Порядок розрахунку резерву під кредитні ризики.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

ЗАКОНОДАВЧІ ТА НОРМАТИВНІ АКТИ

1. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс]: закон України від 07.12.2000 — №2121-III. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Про заставу [Електронний ресурс]: закон України від 02.10.1992 — №2654-XII. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні [Електронний ресурс]: закон України від 30.10.1996 — №448/96-ВР. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Про іпотеку [Електронний ресурс]: закон України від 05.06.2003 №898-IV— Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати [Електронний ресурс]: закон України від 19.06.2003 — №979-IV. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Про Національний банк України [Електронний ресурс]: закон України від 20.05.1999 — №679-XIV. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
7. Про фінансовий лізинг [Електронний ресурс]: закон України від 16.12.1997 — №723/97-ВР (в новій редакції від 11.12.2003 №1381-IV). — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
8. Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс]: закон України від 20.09.2001 — №2740-III. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
9. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]/ від 16.01.2003 — №436-IV. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
10. Конституція України прийнята на п'ятій сесії ВРУ [Електронний ресурс] від 28.06.1996 — №2952-VI. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
11. Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: [Електронний ресурс]: Затв. Постановою Правління Національного банку України від 21.03.2004 — №22. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
12. Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах [Електронний ресурс]: Затв. Постановою Правління Національного банку України від 12.11.2003 №492. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

13. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні [Електронний ресурс]: Затв. Постановою Правління НБУ від 28.08.2001 р. — №368. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

14. Положення про валютний контроль [Електронний ресурс]: Затв. Постановою Правління НБУ від 08.02.2000 — №49. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

15. Положення про визначення звичайної відсоткової ставки за депозит [Електронний ресурс]: Затв. Постановою Правління НБУ від 23.07.1997 — №247 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

16. Положення про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України [Електронний ресурс]: Затв. Постановою Правління Національного банку України від 16.12.2002 — №508. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

17. Положення про порядок формування і використання банками резерву для відшкодування можливих втрат від дебіторської заборгованості [Електронний ресурс]: Затв. Постановою Правління Національного банку України 13.12.2002 — №505. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

18. Положення про порядок формування та використання банками резервного фонду [Електронний ресурс]: Затв. Постановою Правління Національного банку України від 08.08.2001 — №334— Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

19. Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків [Електронний ресурс]: Затв. Постановою Правління Національного банку України від 06.07.2000 — №279. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

НАВЧАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА

20. Загожай В.Б. Аналіз ринку банківських послуг : навч. посіб. / В.Б.Загожай, С.С.Герасименко. — К.: МАУП, 2006. — 188 с.

21. Тиркала Р.І. Банківська справа : навч. посіб. / Р.І.Тиркала. — Тернопіль: Карт-Бланш, 2001. — 314 с.

22. Банківські операції : навч. посіб. / В.І. Капран, М.С. Кривченко, О.К.Коваленко, С.І.Омельченко. — К.: ЦНЛ, 2006. — 208 с.

23. Міщенко В.І. Банківські операції : підручник / В.І.Міщенко, Н.Г.Слав'янської. — К.: Знання, 2004. — 727 с.

24. Дзюблюка О.В. Банківські операції : підручник / О.В. Дзюблюка. — Тернопіль: ТНЕУ "Економічна думка", 2009. — 696 с.

25. Мороз А.М. Банківські операції: підручник. — 2-ге вид., випр. і доп. / А.М. Мороз, М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна [та ін.]. А.М. Мороза. — К.: КНЕУ, 2002. — 476 с.
26. Вовчак О.Д. Кредит і банківська справа : підручник / О.Д. Вовчак, Н.М. Руцишин, Т.Я. Андрейків. — К.: Знання, 2008. — 564 с.
27. Любунь О.С. Іпотечне кредитування : навч. посіб./ О.С.Любунь. — К.: ЦНЛ, 2005. — 430 с.
28. Луців Б.Л. Банківська діяльність у сфері інвестицій/ Б.Л. Луців – Тернопіль: Економічна думка, Карт-Бланш, 2001. – 320 с.
29. Любунь О.С. Система банківського менеджменту/ О.С. Любунь: навч. посіб. – К.: Кондор, 2007. – 356 с.
30. Любунь О.С. Іпотечний ринок / О.С. Любунь, О.І.Кіреєв, М.П. Денисенко: підручник. – К.: Атіка, 2006. – 288 с.
31. Лютий І.О. Банківський маркетинг/І.О. Лютий, О.О. Солодка : навч. посіб. – К.: Знання, 2006. – 395 с.
32. Мещеряков А.А. Організація діяльності комерційних банків/А.А. Мещеряков : навч. посіб. – К.: ЦУЛ, 2007. – 608 с.
33. Михайлів З.В. Міжнародні кредитно-розрахункові відносини та валютні операції/ З.В. Михайлів, З.П. Гаталяк, Н.І. Горбаль: навч. посіб. – Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2004.
34. Міщенко В.І. Банківські операції/В.І. Міщенко : підручник / В.І. Міщенко, Н.Г. Слав'янська, О.Г. Коренева. — К.: Знання, 2007. — 796 с.
35. Петрук О.М. Банківська справа/ О.М. Петрук: навч. посіб. / О.М. Петрук, Ф.Ф.Бутинця. – К.: Кондор, 2004. – 461 с.
36. Руденко Л.В. Міжнародні кредитно-розрахункові і валютні операції/ Л.В. Руденко : підручник. – К.: ЦУЛ, 2003.
37. Стрельбицька Л.М. Основи безпеки банківської системи України та банківської діяльності/ Л.М. Стрельбицька, М.П. Стрельбицький : монографія. – К.: Кондор, 2004. – 600 с.
38. Чижов Н.А. Управление клиентской базой банка/ Н.А.Чижов - М.: Альфа-Пресс, 2007. – 284 с.
39. Шевченко Р. І. Кредитування і контроль/ Р.І. Шевченко: навч.-метод. посібник — К.: КНЕУ, 2002. — 183 с.

ІНТЕРНЕТ РЕСУРСИ

41. Асоціація українських банків [Електронний ресурс] офіційний веб-сайт/ Асоціація українських банків. – К. : Асоціація українських банків, 2002 – Веб-сайт. – Режим доступу : <http://aub.org.ua/> - Мова укр. – Дата останнього доступу: 01.02.2016 – Назва з екрану.

42. Національний банк України [Електронний ресурс] офіційний веб-сайт/ Національний банк України .- К.: Національний банк України, 1991 – Веб-сайт. – Режим доступу: <http://bank.gov.ua/> – Мова укр.- Дата останнього доступу: 01.02.2016 – Назва з екрану.

43. Бібліотека українських підручників [Електронний ресурс] офіційний веб-сайт/ Бібліотека українських підручників. – К.: Бібліотека українських підручників, 2000 – Веб-сайт. – Режим доступу: <http://pidruchniki.ws/> - Мова укр. – Дата останнього доступу – 01.02.2016.

44. Верховна Рада України [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт / Верховна Рада України. – К.: Верховна Рада України, 1994. – Веб-сайт – Режим доступу <http://portal.rada.gov.ua/> - Мова укр. - Дата останнього доступу: 01.02.2016 – Назва з екрану.

45. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт/ Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – К.: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, 1992 – Веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> - Мова укр. – Дата останнього доступу: 01.02.2016 – Назва з екрану

46. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт/ Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського. – К.: Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського, 2011 – Веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/> – Мова укр.- Дата останнього доступу: 01.02.2016 – Назва з екрану.

47. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт/ Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. – К.: Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, 2010 – Веб-сайт. – Режим доступу <http://www.nssmc.gov.ua/> - Мова укр. - Дата останнього доступу: 01.02.2016 – Назва з екрану.

48. Державна служба статистики [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт/ Державна служба статистики. – К.: Державна служба статистики, 1998 – Веб-сайт. – Режим доступу <http://www.ukrstat.gov.ua/> - Мова укр. - Дата останнього доступу: 01.02.2016 – Назва з екрану.

Навчальне видання

КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

методичні рекомендації

Укладачі:

Сіренко Наталя Миколаївна,
Парфьонова Ірина Василівна.

Формат 60x84 1/16. Ум. друк. арк. ____
Тираж 25 прим. Зам. № ____

Надруковано в видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Паризької Комуни, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.